

Folyóvizek

*„Valaki az Értől indul el
S befut a szent, nagy Oceánba.” (Ady)*

Játék – KVÍZ – „legek”

1. Melyik a Föld leghosszabb folyója?

- a) Nílus
- b) Amazonas
- c) Jangce

2. Melyik a Föld legbővizűbb folyója?

- a) Amazonas
- b) Kongó
- c) Mississippi

3. Melyik Európa leghosszabb folyója?

- a) Duna
- b) Volga
- c) Rajna

+ Melyik kontinensen található
a Föld legmagasabb vízesése?
(979 m magas)

- a) Észak-Amerika
- b) Dél-Amerika
- c) Európa
- d) Ázsia
- e) Afrika
- f) Ausztrália és Óceánia
- g) Antarktisz

Játék – KVÍZ – „legek” - MEGOLDÁS

1. Melyik a Föld leghosszabb folyója?

- a) Nílus
- b) Amazonas
- c) Jangce

Amazonas 6992 km

2. Melyik a Föld legbővizűbb folyója?

- a) Amazonas
- b) Kongó
- c) Mississippi

*Amazonas 184 000 m³/s
Duna 2350 m³/s (Budapest)*

3. Melyik Európa leghosszabb folyója?

- a) Duna
- b) Volga
- c) Rajna

Volga 3530 km

+ Melyik kontinensen található
a Föld legmagasabb vízesése?
(979 m magas)

- a) Észak-Amerika
- b) Dél-Amerika
- c) Európa
- d) Ázsia
- e) Afrika
- f) Ausztrália és Óceánia
- g) Antarktisz

*Angel vízesés
(Venezuela)*

Honnan hova?

- Fentről lefele
- Forrástól
  - Felszínre bukkanó forrás
  - Csapadékvíz
  - Olvadékvíz
- Világtengerig
  - Óceán
  - TengerVAGY
  - folyó
  - **Belső lefolyású területe**Pl:

Csád-tó környéke
Turáni-alföld

Miből áll?

- Fő-és mellékfolyók
- **Vízgyűjtő terület:** ahonnan a folyó az összes felszíni és felszín alatti vizet összegyűjti és levezeti
- **Vízválasztó vonal:** A vízgyűjtő területeket elválasztó vonal

forrás

vízválasztó: a vízgyűjtő terület
szélének legmagasabb pontjait
összekötő vonal

vízgyűjtő terület: a földfelszínnek az a része,
amelyről a vízfolyás a felszíni és felszín alatti
vizeket összegyűjti

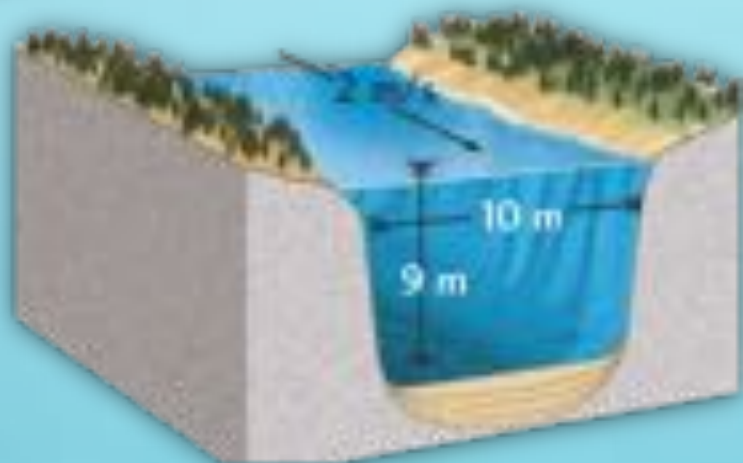
torkolat

Vízhozam

- Folyók keresztmetszetén 1 másodperc alatt áthaladó vízmennyiség

$$10 \times 3 \times 1 = 30 \text{ m}^3/\text{s}$$

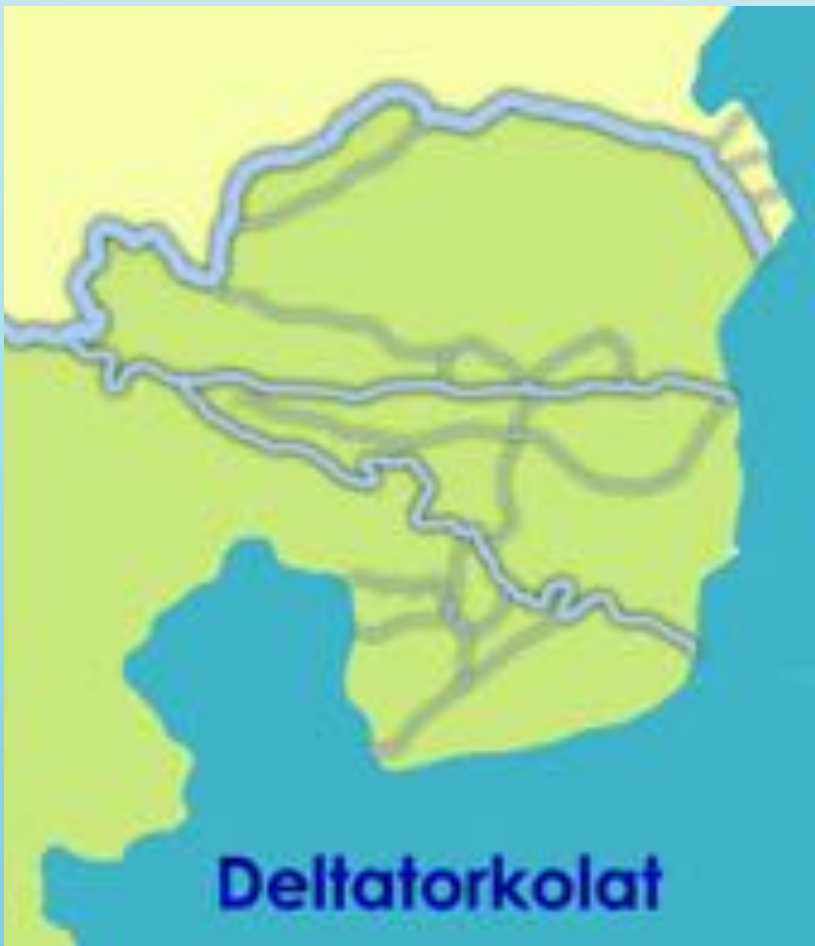

$$10 \times 9 \times 2 = 180 \text{ m}^3/\text{s}$$

Torkolatok

Delta

Tölcsér

- Nílus
- Duna
- Amazonas

- Szt. Lőrinc-folyó
  - La Plata
  - Elba

Duna

Elba

Folyók felszínformálása

Mitől függ a folyó munkavégző képessége ereje?

- vízhozam
- mederesés
- sebesség

1 A gyorsan áramló víz a hordalékával mélyíti a medrét, ilyenkor **levágódó szakasz** jellemző.

2 A lejtés csökkenése az áramlás lassulását idézi elő, a lerakott hordalékot körülvéve a folyókanyarok egyre nagyobbak, ez az **oldódó szakasz** jellemző.

A centrífugális erő hatására a leggyorsabban haladó vízmozgás vonala, a **sodróvonal** a kanyarulatokban a meder egyik oldaláról a másikra vált át (oldalsó).

3 A folyóvíz lassulásával egyre kisebb szemcseméretű hordalékot képes mozgásban tartani, a mederben lerakódó hordalékával feltölti a medret, ezért **feltöltő szakasz** legújkab nevezik.

Szakaszjellegek

1. Bevágódó (felső)
2. Oldalazó (közép)
3. Feltöltő (alsó)

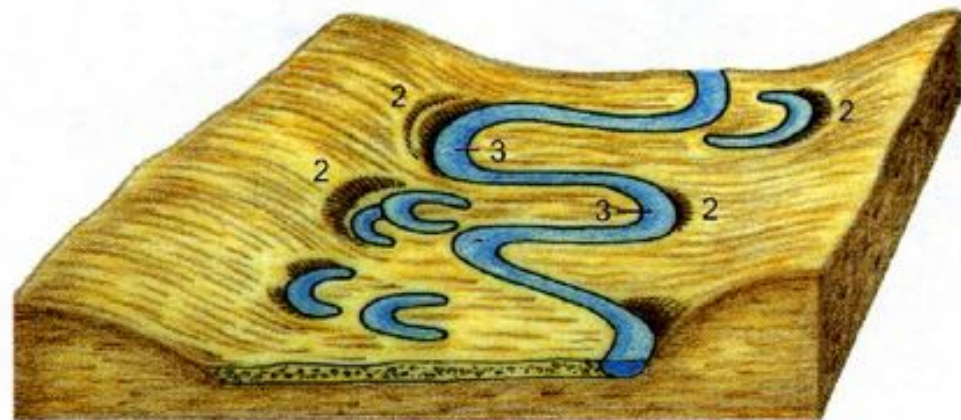
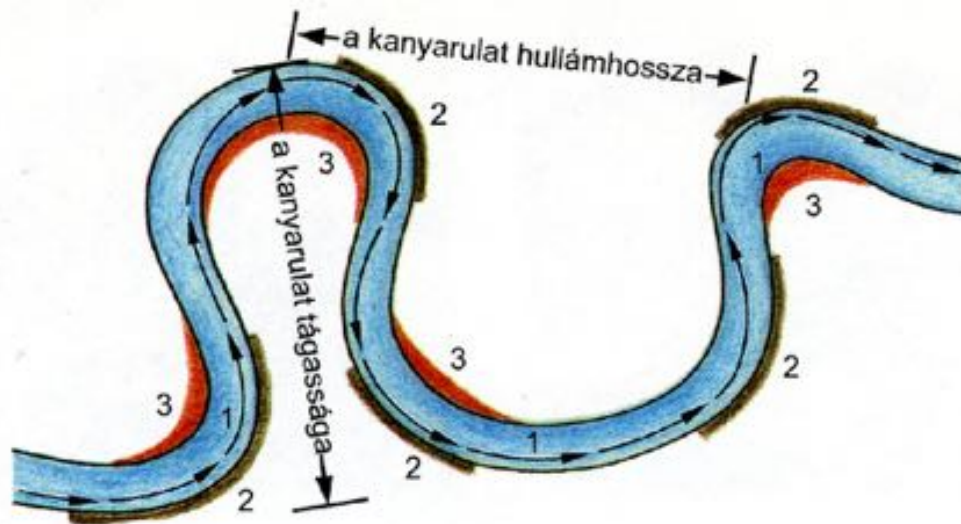
1.

<https://www.edumedia-sciences.com/en/media/126-erosion-v-shaped-valley>

Grand Canyon

2.

1. sodorvonal; 2. pusztuló part; 3. épülő part

„Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják habjai fodrába’.”

(Petőfi)

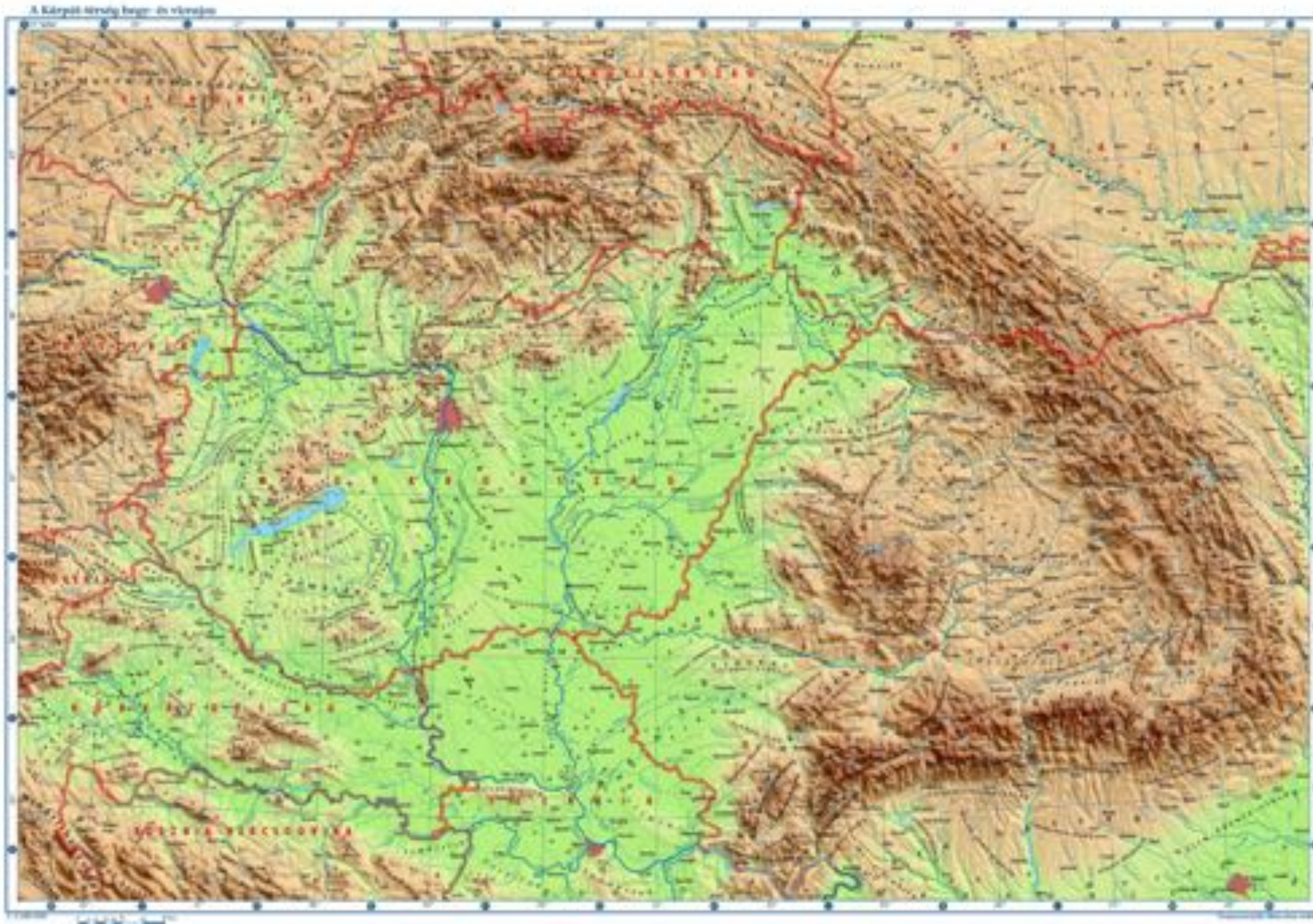
<https://www.google.com/maps/place/T%C3%BAr/@48.0858592,22.6990817,12z/data=!4m5!3m4!1s0x473841d51d23072f:0x75940f50afa56305!8m2!3d48.0201441!4d22.7697796>

3.

Amazonas folyó torkolata

3.

<https://learningapps.org/display?v=puf97huhi21>

Folyók felszínmálása

beágódó (felsőszakasz jelleg)	oldalazó (középszakasz jelleg)	feltöltő (alsószakasz jelleg)
nagy lejtésű területen, a folyó sebessége gyors, és a magával sodródó közettörmelékkel pusztító munkát végez.	mérsékelt lejtésű területen csökken a folyó sebessége, de az ereje még elegendő a hordalék elszállításához	kis lejtésű területen a folyó energiája is kisebb, mint amennyi hordalékának elszállításához szükséges, így lerakja azt
V alakú völgyet mélyít	a folyó a belső partját építi, a külsőt alámossa és pusztítja	szigeteket, zátonyokat épít
szoros, szurdok, kanyon egyaránt képződhet ezen a szakaszon	meanderezik, ha lefüződik a kanyarulat, holtág keletkezik	alföldek nagy része folyami feltöltődéssel jöttek létre
hajózásra alkalmatlan, de jelentős vízen energiát biztosít	hajózásra a legalkalmasabb	hajózhatósága mederkotrással biztosítható
pl.: Dunakanyar	pl.: a Tisza legnagyobb részére jellemző	a meder állandóan változik, több ágra oszlik, nincs egységes folyómeder (pl.: a Duna-delta vidéke)
Montenegró	Ob folyó (Oroszország)	Duna-delta

*„Mint az őrült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bögve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!”*